

Civil kurázi – tabuk nélkül

Az LGBT fiatalok helyzetéről az oktatásban
Egynapos tréning tanárok és segítő szakemberek számára
2014.

Budapest, 2014. május 31.

Civil kurázi – tabuk nélkül

**Az LMBT fiatalok helyzetéről az oktatásban
*Egynapos tréning tanárok és segítő
szakemberek számára*
2014.**

A képzési anyagot készítették:
Kövesi Györgyi és Virág Zsolt

Szakmai konzulensek:
Rédai Dorottya és Dr. Mészáros György

Szakmai lektorok:
Dr. Szabó Mónika
Dr. Kiss István

Budapest, 2014. május 31.

BEVEZETŐ

Ez a képzési és tananyag a **Melegség és megismerés – egy innovatív, érzékenyítő iskolai program továbbfejlesztése** című, Norvég Civil Támogatási Alap által támogatott, 27 hónapos makroprojekt (NCTA-2013-4194-M1) keretében készült. Létrehozásán olyan szakemberek dolgoztak, akik megfelelő pedagógiai, pszichológiai elméleti és módszertani tudással, valamint nagy gyakorlati tapasztalattal rendelkeznek az LGBTQ tematika oktatási, nevelési terepeken való megjelenítésében. A szakmai team minden tagja önkéntesként is régóta dolgozik a magyarországi emberi jogi mozgalomban.

Jelen képzési és tananyag több kipróbálási fázis után nyerte el végleges formáját. Természetesen, mint minden képzési és tananyag, ez a fejlesztés is csak értő kezekben, rugalmasan csoporthoz szabva, alakítva lesz eredményesen használható.

A szakmai team tagjai: Dr Mészáros György, Kövesi Györgyi, Rédei Dorottya, Virág Zsolt, Dr Szabó Mónika, Dr Kiss István

A KÉPZÉS CÉLJA ÉS MÓDSZEREI

A képzés alapvető célja, hogy az oktatásban dolgozó szakembereket, pedagógusokat olyan saját élmény jellegű tapasztalati tanulási folyamatba vonja be, amely során a résztvevők alábbi kompetenciái fejlődnek:

Ismeretek, tudás, megértés

Kulcsfogalmak megértése: emberi jogok, szabadság, igazságosság, egyenlőség, emberi méltóság, demokrácia, jogok, kötelezettségek, egymásraultalság, szolidaritás, sztereotípiák, előítélet, diszkrimináció, kirekesztés.

- › Legyen képe a kisebbségi és többségi identitás sajátosságairól, a többség és kisebbség társadalmi viszonyrendszeréről.
- › Legyen tisztában az LMBT kisebbség iskolai helyzetére vonatkozó főbb kutatási adatokkal.
- › Ismerje a főbb tévhiteket a homoszexualitással kapcsolatban. Ismerje fel a diszkrimináció működését az oktatási rendszerben (különösen a meleg fiatalok esetében).
- › Ismerje nagy vonalakban a LMBT-tematika oktatásbeli megjelenésének jogi és pedagógiai környezetét, lehetőségeit.

Attitűdök, értékek

- › A résztvevőben legyen meg az igyekezet saját sztereotípiáinak és előítéleteinek feltárására és lebontására.
- › Érezzen felelősséget a kisebbségek, különösen az LMBT kisebbség társadalmi emancipációjának ügyéért.
- › Legyen nyitott az LMBT kisebbség helyzetének sajátosságaira, különös tekintettel az iskolai és oktatást érintő szituációkban.
- › Akarjon tenni az oktatásügyben a változásokért, a diszkrimináció felszámolásáért, a mindenki számára biztonságos, elfogadó légkör megteremtéséért.

Képességek, készségek

- › A résztvevő legyen képes észrevenni a saját sztereotípiáit és előítéleteit, s tudjon reflektálni rájuk.
- › Vegye észre a környezetében élő előítéleteket, diszkriminatív magatartásformákat, a többségi és kisebbségi viszonyrendszer igazságtalanságait, visszasságait.
- › Tudjon megoldásmódokat keresni a különféle nehéz nevelési és oktatási szituációkra, amelyekben az LMBT témája megjelenik.
- › Tudja beépíteni a pedagógiai tervezésbe az LMBT-tematikát.
- › Tudjon megfogalmazni konkrét terveket az iskolai közegben megjelenő bármilyen diszkrimináció felszámolására.

A képzés **módszertanilag** a tapasztalati tanulásra épít. A résztvevőknek az érzékenyítő gyakorlatokon és a személyes élménymegosztáson keresztül nyújt tapasztalatokat.

Az elméleti háttér rövid vázolásával és a vonatkozó szakirodalom megadásával a tréning utáni személyes feldolgozásra és további önképzésre, valamint az emberi jogi szemléletmód különböző nevelési/oktatási területeken történő megjelenítésére nyílik lehetőség.

A KÉPZÉS RÖVID, VÁZLATOS LEÍRÁSA

Időbeosztás	Tevékenység	Célok, módszerek	Időtartam (Perc)
10.00–11.30	1. blokk: EMBERI JOGOK		90
10.00–10.10	Bemutatkozás, program-ismertetés	Tájékoztató frontális	10
10.10–10.30	Ismerkedés, szabályok, jégtörő	Ismerkedés Csoportos gyakorlat, irányított beszélgetés	20
10.30–10.45	Emberi jogokról röviden	Ismeretátadás, az „emberi jogi szemüveg” felvétele Előadás	15
10.45–11.30	Emberi jogi érzékenyítő gyakorlat –Tégy egy lépést előre!	Empátiafejlesztés, többség-kisebbség szempontjának elmélyítése Egyéni vizualizáció, csoportos mozgásos gyakorlat, irányított beszélgetés	45
11.30–11.45	SZÜNET		15
11.45–13.15	2. blokk: SZEXUÁLIS KISEBBSÉGEK AZ ISKOLÁBAN		90
11.45–11.55	Az iskola mint a sokféleséget integráló közeg; iskola és melegség	Ráhangelődés a sokszínűség megjelenési formáira az iskolában Irányított beszélgetés	10
11.55–12.10	A sokoldalú nem, az LMBTQ személyek az iskolában	A szexuális sokszínűség megjelenési formáinak bemutatása Előadás	15
12.10–12.30	IGAZ–HAMIS állítások a melegségről	Ismeretátadás, tévhitek elosztatása Frontális megbeszélés, vita	20
12.30–13.15	Szituációs gyakorlatok: „buzizás”, kiközösítés, munkaerő-felvétel, korrepetálás	Empatizálás a melegség iskolai megjelenése kapcsán Szituációs gyakorlatok, vita	45
13.15–14.00	EBÉDSZÜNET		45
14.00–15.30	3. blokk: MELEGSÉG ÉS MEGISMERÉS		90
14.00–14.10	Frissítő: „Pont két ember áll”	Energetizálás, egymásra hangolódás Csoportos koncentrációs gyakorlat	10
14.10–14.25	Az MM-program és a képzők személyes „meleg” élettörténetének bemutatása	Ismeretátadás, érzékenyítés Előadás	15

A képzés rövid, vázlatos leírása

Időbeosztás	Tevékenység	Célok, módszerek	Időtartam (Perc)
14.25–14.45	„Első szerelem”-gyakorlat	Érzékenyítés egy meleg fiatal élethelyzeteire Empatizáló szerepjáték	20
14.45–15.15	LMBT-tematikával kapcsolatos egyéb kérdések és válaszok	Módszertani és elméleti ismeretátadás Nagy csoportos beszélgetés	30
15.15–15.30	Az iskolai órák tapasztalatainak ismertetése, megbeszélése	Az MM gyakorlati tapasztalatainak átadása Nagy csoportos beszélgetés	15
15.30–15.45	SZÜNET		15
15.45–17.15	4. blokk: LEHETSÉGES LMBT-TEMATIKA A HELYI NEVELÉSBEN		90
15.45–16.05	Civil Kurázszi, Élőkönyvtár	Ismeretátadás Előadás, filmnézés	20
16.05–16.30	Stand up! kisfilm feldolgozása	Néhány iskolai ötletre hangolás Filmnézés, megbeszélés	25
16.30–17.15	Brainstorming, konkrét tervek körvonalazása	Ötletelés, tervek kidolgozásának elkezdése Kis csoportos munka, nagy csoportos megosztás	45
17.15–17.45	Zárás, értékelés	A tréning átgondolása, értékelés Egyéni kifejtés	30

RÉSZLETES PROGRAM

1. blokk 10.00–11.30 EMBERI JOGOK

10.00–10.10 Bemutakozás, programismertetés

10.10–10.30 Ismerkedés

10.10–10.15 Hova állsz?-gyakorlat

Cél: ismerkedés játékos formában, ráhangolás a következő témára

Időtartam: 5 perc

Módszer: mozgásos gyakorlat, állásfoglalás

Eszközök: nem szükséges

A gyakorlat menete: Kérjük meg a résztvevőket, hogy álljanak fel, majd minden állításkor változtassák a helyüket aszerint, hogy a soron lévő állítással egyetértenek-e vagy sem. Egyértelműen határozzuk meg, hol lesz az „igaz rám az állítás” és az átellenes oldalon a „nem, nem igaz rám”.

Szemponatok a moderátorok számára:

Az állításokat sorban olvassuk fel, hagyjunk időt az értelmezésükre, ha van értelmező kérdés, szükség esetén válaszoljuk meg vagy ismételjük meg az állítást. Ha mindenki megtalálta a helyét, akkor menjünk a következő állításra. Célszerű cserélgetni a „legnépszerűbb” oldalt, ahová vélhetőleg sokan fognak állni, azért, hogy megmozgassuk a társaságot. A gyakorlat után röviden reflektáljanak a résztvevők a történetekre!

Állítások:

1. magyar vagyok
2. voltam már az enyémtől eltérő vallás szertartásán
3. nőnek érzem magam
4. vidéki vagyok
5. éreztem már magam kirekesztve
6. van káros szenvedélyem

tartalék: – elvált szülők gyermeke vagyok
– van testvérem.

Részletes program

10.15–10.30 Keressünk hozzánk hasonlókat!

- Cél:** a csoport tagjai ismerjék meg személyesen is jobban egymást
- Időtartam:** 15 perc
- Módszer:** mozgásos gyakorlat, sok kommunikációval
- Eszközök:** íróalátét, papír, toll minden résztvevőnek
- A gyakorlat menete:** Írja fel mindenki négy kedvenc időtöltését egy papírra tollal! Majd álljon fel mindenki, és a teremben körbesétálva szólítson meg résztvevőket, hogy nekik milyen kedvenc hobbijaik vannak. Amennyiben hozzá hasonlókat talál, írja fel a nevét és a megegyező időtöltést.

Szemponatok a moderátorok számára:

Az idő lejártával nem szükséges hosszabb megbeszélés vagy feldolgozás, a gyakorlat után röviden reflektáljanak a résztvevők a történetekre!

10.30–10. 45 Emberi jogokról röviden

- Cél:** alapvető emberi jogi ismeretek átadása, az „emberi jogi szemüveg” felvételére motiválás
- Időtartam:** 15 perc
- Módszer:** előadás, flipchart/tábla használatával
- Eszközök:** EJENY-handoutok, flipchart, tábla
- Elméleti tematika:** Az emberi jogi szemlélet bemutatása

I. Alapvető értékek

Az első emberi méltóság, a második az egyenlőség. Az emberi jogok úgy is értelmezhetők, hogy meghatározzuk azokat az alapvető normákat, amelyek nélkülözhetetlenek egy méltóságteljes élethez; az egyetemességük pedig abból fakad, hogy minden ember egyenlő – ebben az értelemben legalábbis.

További értékek: **Szabadság:** mert az emberi akarat az emberi méltóság elemi része. A kényszerítés arra, hogy valamit megtegyünk akaratunk ellenére, emberi méltóságunkat csorbítja.

Mások iránti tisztelet: mert a mások iránti tisztelet elmulasztása mások személyiségét és alapvető méltóságát sérti meg.

Megkülönböztetés tilalma: mivel az emberi méltóságban érvényesülő egyenlőség annyit jelent, hogy másokat nem ítélünk meg külső vagy más egyéb jellegzetesség alapján.

Tolerancia: mert az intolerancia a másság tiszteletének hiányát jelzi; ugyanakkor az egyenlőség nem azonosságot vagy uniformizálást jelent.

Igazságosság: mivel az emberek az emberi természet szerint egyenlők, ezért egyenlő bánásmódot érdemelnek meg.

Felelősség: mert a mások jogainak tisztelete magában foglalja a cselekedeteink iránt vállalt felelősséget.

II. Az emberi jogok jellegzetességei

1. Az emberi jogok elidegeníthetetlenek. Vagyis: ezeket nem veszíthetjük el, mivel magához az emberi léthez kapcsolódnak. Bizonyos körülmények között egyes jogok – de nem az összes – felfüggeszthetők vagy korlátozhatók. Például ha valakit bűnösnek találnak egy bűncselekményben, akkor elvehetik a szabadságát, vagy polgári zavargások idején a kormány kijárási tilalmat rendelhet el, korlátozva a mozgás szabadságát.
2. Az emberi jogok oszthatatlanok, kölcsönösen függenek egymástól és kölcsönös viszonyban állnak egymással. Ez azt jelenti, hogy a különböző emberi jogok maguktól eredően összekapcsolódnak, és nem lehet egymástól elszigetelten kezelni őket. Az egyik jog gyakorlása több más jog gyakorlásával is összefüggésben van, és egyik jog sem fontosabb, mint a többi.
3. Az emberi jogok egyetemesek, vagyis a világ minden részén, minden emberre egységesen alkalmazandók, függetlenül az adott kortól. Minden egyes személy jogosult az emberi jogok élvezetére, faji, bőrszín szerinti, nemek közötti, nyelvi, vallási, politikai vagy egyéb vélemény alapján való, nemzeti vagy társadalmi hovatartozásából, származási vagy egyéb helyzetéből adódó megkülönböztetés nélkül.

III. Mi számít emberi jogi kérdésnek?

A jogok szinte bármilyen sérelme emberi jogi kérdésnek tekinthető. A nemzetközi közösség a jogoknak három generációját különbözteti meg, amelyek felölelik az emberi élet és tevékenység különböző területeit.

1. A jogok első generációja (szabadságjogok)

Ebbe a csoportba tartoznak a polgári és politikai jogok, mint például a szólásszabadság, a gyülekezési jog, az élethez, a tisztességes eljáráshoz, a közeleti részvételhez való jog és így tovább. Ezen jogokkal (bár nem csak ezekkel) az iskolarendszerű köz- és felsőoktatás keretei között általában állampolgári/közeleti nevelés, a civil életben való részvételre nevelés, a politikával, demokráciával, jogi szabályozással kapcsolatos oktatás formájában szokás foglalkozni.

2. A jogok második generációja (egyenlőségi jogok)

Ide soroljuk a szociális, gazdasági és kulturális jogokat, azaz a megfelelő életszínvonalhoz, a munkához, szakszervezeti képviselőhöz, az egészséghez és az oktatáshoz való jogot. Egyre elfogadottabb azonban az a nézet, miszerint a második generációba sorolt jogok legalább olyan fontosak az állampolgárság gyakorlásában, mint az első csoportba tartozók – és ez így helyes.

3. A jogok harmadik generációja (szolidaritási jogok)

A kibontakozó jogok csoportjaként is emlegetik, hiszen elfogadásuk, elismertetésük folyamata még mindig tart. A társadalmak, népek kollektív jogai tartoznak ide: a fenntartható fejlődéshez, a békéhez, az egészséges környezethez való jog. Egyre több oktatási terület koncentrál kifejezetten ezekre a jogokra, mint például a környezeti nevelés és a fejlődésről szóló oktatási programok.

10.45–11.30 Tégy egy lépést előre! Kompaszyakorlat

Cél: empátia fejlesztése, a társadalmi esélyek közötti különbségek meglétének tudatosítása és egy társadalmi kisebbséghez vagy kulturális csoporthoz való tartozás lehetséges személyes következményeire való rámutatás.

Időtartam: 45 perc

Módszer: egyéni vizualizáció, nagy csoportos szerepjáték, megbeszélés

Eszközök: szerepkártyák, szabad terület (folyosó, nagy terem vagy a szabadban), esetleg magnó vagy CD-lejátszó és nyugodt/relaxáló zene

A gyakorlat menete: Készítsünk résztvevőnként egy szerepkártyát. Minden résztvevő kihúz egy kártyát, amelyen egy ember néhány paramétere szerepel. Ennek az embernek a bőrébe kell bújni a jelenkori Magyarországon. A gyakorlatvezető segíti a beleélést a következő kérdésekkel:

- › Milyen volt a gyermekkorod? Milyen házban laktál? Milyen játékokat játszottál? Mit dolgoztak a szüleid?
- › Hogyan élsz manapság? Hol dolgozol, kikkel töltöd a szabadidődet? Mit csinálsz reggel, délután és este?
- › Milyen az életstílusod? Hol élsz? Mennyit keresel havonta? Mit csinálsz a szabadidődben? Mit csinálsz, ha szabadságon vagy?
- › Mi zaklat fel és mitől félsz?

Ezután megkérjük a résztvevőket, hogy maradjanak teljes csendben, amíg felsorakoznak egymás mellé (mint egy startvonalra).

Mondjuk el nekik, hogy most egy helyzeteket és eseményeket tartalmazó listát olvassunk fel. Minden olyan alkalommal, amikor szerepük szerint igennel kell válaszolniuk az állításra, előre kell lépniük egyet. Máskülönben ott kell maradniuk, ahol állnak, és nem szabad megmozdulniuk.

Olvassuk fel a helyzeteket egyenként! Álljunk meg egy kis időre minden egyes állítás felolvasása után, hogy időt hagyjunk a döntésre és arra, hogy folyamatosan megtapasztalhassák, hol állnak a többiekhez képest.

Végül kérjünk meg mindenkit, hogy jegyezze meg végső helyzetét. Ezután a szerepkártya visszagyűjtésével adjunk nekik néhány percet, hogy a csoportos értékelés kezdete előtt kiléphessenek a szerepükből.

Feldolgozás és értékelés

Kezdjük azzal, hogy megkérdézzük a résztvevőket, mi történt és mit gondolnak a gyakorlatról, majd folytassuk a beszélgetést a felmerült témákról és arról, hogy mit tanultak.

1. Hogyan érezték magukat az előrelépő/előre nem lépő emberek?
2. Azok, akik gyakran léptek előre, mikor vették észre, hogy mások nem olyan gyorsan mozognak, mint ők?
3. Érezte-e valaki, hogy voltak olyan pillanatok, amikor emberi jogait semmibe vették?
4. Kitalálták a résztvevők egymás szerepeit? (A megbeszélésnek ebben a szakaszában árulhatják el a résztvevők a szerepüket.)
5. Mennyire volt könnyű vagy nehéz eljátszani a különböző szerepeket? Milyennek képzelték az általuk megjelenített személyt?
6. Tükrözte-e valamilyen módon a társadalmat a gyakorlat? Hogyan?

Részletes program

7. Melyek az egyes szerepekre vonatkozó emberi jogok? Mondhatja-e valaki, hogy emberi jogait megsértették vagy nem gyakorolhatta azokat?
8. Melyek lennének az első lépések, amelyekkel fel tudnánk hívni a társadalom figyelmét az egyenlőtlenégekre?

Szemponatok a moderátoroknak

A gyakorlat kezdetén, a szerep kialakításának szakaszában lehetséges, hogy néhány résztvevő azt mondja, keveset tud az eljátszandó szerephez tartozó személy életéről. Nyugtassuk meg őket, hogy ez nem számít különösebben, és használják képzelőerejüket, alakítsák a személyt legjobb tudásuk szerint. A feldolgozás és értékelés alatt fontos annak a megfejtése is, hogy honnan szerezték a résztvevők a kapott karakterrel kapcsolatos ismereteket. Személyes tapasztalatokból vagy egyéb információforrásokból (hírek, könyvek és viccek)? Biztosak-e abban, hogy a karakterrel kapcsolatos információik és képzeletük megbízhatók? Ezzel bevezethetjük azt, hogy hogyan működnek a sztereotípiák és az előítéletek.

Helyzetek:

1. Ön nincs súlyosan nehéz anyagi helyzetben.
2. Az Ön lakáskörülményei elég jók, van telefonja és televíziója.
3. Ön úgy érzi, hogy anyanyelve, vallása és kulturális hovatartozása elfogadott abban a társadalomban, amelyben él.
4. Ön úgy érzi, hogy nyugodtan kritizálhatja bárhol, akár fennhangon is a kormány tevékenységét.
5. Ön nem tart attól, hogy a rendőrség megfigyeli, zaklatja, esetleg letartóztatja.
6. Ön tudja, hogy hova forduljon tanácsért és segítségért, ha szükségét érzi.
7. Ön igényeinek megfelelő szociális és egészségügyi ellátásban részesül.
8. Ön évente egyszer el tud menni nyaralni.
9. Ön meghívhatja otthonába barátait egy vacsorára.
10. Ön úgy érzi, hogy tanulhat és gyakorolhatja az Ön által választott szakmát.
11. Ön nem tart attól, hogy megalázzhatják, megfélemlíthetik, esetleg megtámadhatják az utcán vagy a médiában.
12. Ön szabadon megválaszthatja párját.
13. Ön megünnepelheti a legfontosabb vallási ünnepeket rokonaival és közeli barátaival.
14. Ön hetente legalább egyszer elmehet moziba vagy színházba.
15. Ön nyugodt gyermekei jövőjét illetően.

Szerepkártyák:

24 éves, a szegedi orvosi egyetemre járó, arab származású lány	42 éves egyedülálló családanya, dolgozik, két gyereke van	45 éves mozgáskorlátozott férfi, csak kerekesszéssel tud közlekedni	64 éves özvegyasszony, unokái külföldön élnek, barátai többsége már meghalt
14 éves roma lány, családja már megszervezte a találkozóját a leendő vőlegényével	36 éves férfi, mérnökként dolgozik egy nemzetközi cégnél	43 éves erdélyi férfi, aki Budapesten az építőiparban dolgozik feketén	28 éves heroinfüggő művész
egy cipőgyár már nyugalmazott, 70 éves munkása	40 éves kínai piaci árus	32 éves, egyedül élő meleg tanár	egy afrikai származású hivatásos labdarúgó Debrecenben
egy hatalmon lévő politikai párt tagja, vezető tisztségben	24 éves afgán menekült	43 éves hajléktalan	zsoldos katona a magyar hadseregben
állami gondozásban élő, 17 éves fiú, aki még nem fejezte be a 8 osztályt	sikeres külkereskedelmi vállalat egyik tulajdonosa	a helyi bank igazgatójának 22 éves lánya/fia	középkorú prostituált

11.30–11.45 Szünet

2. blokk: 11.45–13.15 SZEXUÁLIS KISEBBSÉGEK AZ ISKOLÁBAN

11.45–11.55 *Az iskola mint a sokféleséget integráló közeg – bevezető beszélgetés*

Cél: ráhangolás a sokszínűség megjelenésének témájára az iskolai közegben

Időtartam: 10 perc

Módszer: irányított beszélgetés

Eszköz: nem szükséges

Fontos kérdések a beszélgetéshez

Többségi normák, kisebbségi csoportok, kirekesztés, láthatóság, tabutémák

- › Vajon tudjuk-e, milyen kisebbségi csoportok képviselői vannak jelen abban az intézményben, ahol dolgozunk?
- › Az intézmény pedagógiai valósága mennyiben tesz eleget az esélyegyenlőség, az egyenlő bánásmód követelményeinek?
- › Vannak-e folyamatosan elhanyagolt, figyelembe nem vett szempontok/csoportérdekek? Melyek azok?
- › Vannak-e tabutémák? Melyek azok?
- › Szükséges lenne-e megtörni ezeket a tabukat? Hogyan lehetne megtenni?

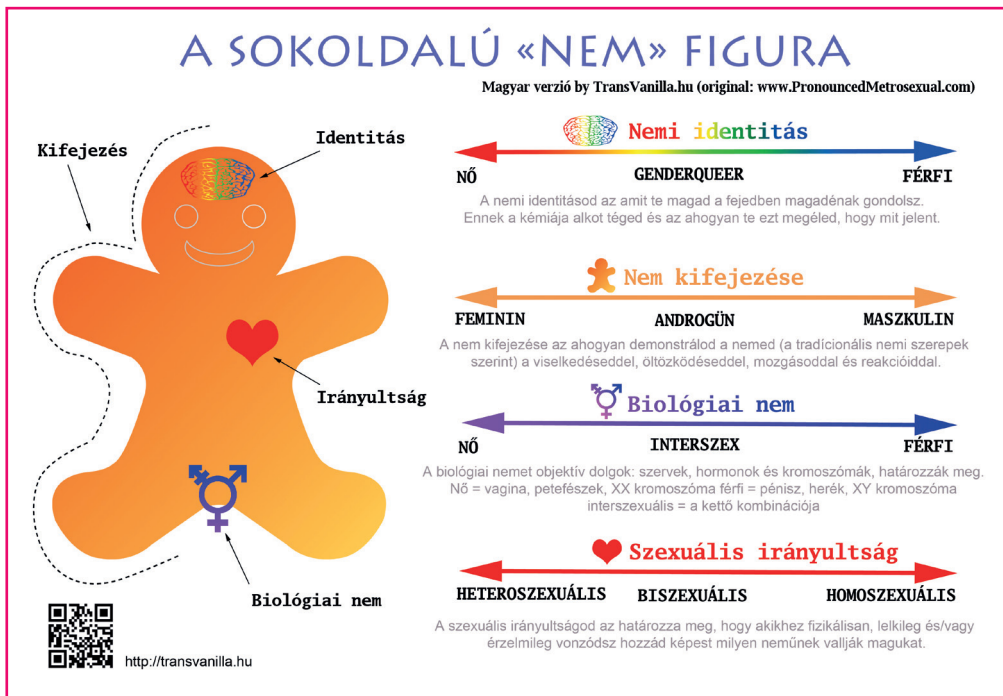
11.55–12.10 *A sokoldalú nem. Szexuális kisebbségek, LMBT személyek az iskolában*

Cél: ráhangolás a sokszínűség megjelenésének témájára az iskolai közegben

Időtartam: 15 perc

Módszer: előadás

Eszközök: projektor, laptop, esetleg vetítőtábla

12.10–12.30 IGAZ–HAMIS állítások a melegségről

Cél: ismeretek átadása az LGBT emberekről interaktív formában

Időtartam: 20 perc

Módszer: frontális megbeszélés, vita

Eszközök: nyomtatott kérdések, papír, toll

A gyakorlat menete: Az IGAZ–HAMIS kérdéssort osszuk ki a résztvevőknek, majd sorban olvassuk fel, röviden vitassuk meg, és a lenti segédlet alapján ismer-tessük a leginkább elfogadható választ és az adott kérdés háttérét.

Szemponatok a moderátorok számára:

A gyakorlat során figyeljünk arra, hogy ne maradjon megválaszo-latlan kérdése a résztvevőknek. A végén hagyjunk még időt arra, hogy feltehessék a menet közben felmerült kérdéseiket, majd vá-laszoljunk azokra.

Részletes program

Igaz vagy hamis?

1. *Becslések szerint a lakosság egy százalékát sem éri el a meleg aránya.*

Igaz – Hamis

2. *A melegség konkrét okai pontosan nem meghatározhatók.*

Igaz – Hamis

3. *Előfordul, hogy a meleg fel sem ismerik vagy maguk előtt is tagadják melegségüket.*

Igaz – Hamis

4. *Jobb, ha meleg tanárok nem vállalják melegségüket.*

Igaz – Hamis

5. *A meleg szülők által nevelt gyermekek nagyobb arányban lesznek homoszexuálisok, mint a heteroszexuális szülők által nevelt gyerekek.*

Igaz – Hamis

6. *Sokan csak divatból lesznek melegek.*

Igaz – Hamis

7. *A meleg provokálja a heterókat, amikor kinyilvánítják szexuális orientációjukat.*

Igaz – Hamis

8. *A buzi kifejezés használata a szlengben nem sértő a melegekre nézve.*

Igaz – Hamis

9. *A meleg fiatalok között a kutatások szerint nagyobb az öngyilkosságok aránya.*

Igaz – Hamis

10. *A melegfelvonulásokon sok heteroszexuális ember is részt vesz, Nyugaton, Keleten egyaránt.*

Igaz – Hamis

Igaz vagy hamis? (Válaszok a trénereknek)

1. *Becslések szerint a lakosság egy százalékát sem éri el melegek aránya.*

Hamis

Háttér: Mivel a melegek jó része ma a világ legtöbb országában rejtőzködve él, nagyon nehéz megbízható adatokat gyűjteni arról, vajon a lakosság hány százalékát teszi ki a melegek száma. Ugyanakkor különböző társadalomtudományi kutatások és felmérések alapján körülbelül 5 százalékra becsülhető az arányuk. 2008-ban az USA-ban, az elnökválasztás során a lakosság 4 százaléka vallotta magát melegnek, ugyanannyian, mint 2004-ben.

2. *A melegség konkrét okai a jelenlegi tudományos kutatások fényénél pontosan nem meghatározhatók.*

Igaz

Háttér: Rengeteg vita van arról, hogy mi is az oka a homoszexualitásnak. Nincsenek végleges tudományos válaszok a kérdésben. Érdekes ezzel kapcsolatban még felvetni, hogy milyen érdekes: a heteroszexualitás okát soha nem kutatjuk. Ez arra utal, hogy azt tartjuk normálisnak vagy eredetinek, a másikat eltérőnek, attól különbözőnek. Ezzel szemben ma sokan úgy vélik, nem lehet ilyenfajta különbséget tenni a különböző orientációk között, és nincs egy „eredeti (normális) szexualitás”. A dolgot még bonyolítja, hogy nem is olyan egyszerű azt sem meghatározni, mit jelent, hogy valaki meleg: aki csak alkalmilag él azonos neművel szexuális kapcsolatban, de tartós heteroszexuális kapcsolatban él, az meleg? Akinek vágyai vannak, amit soha nem él meg (azonos neműre vonatkozóan), az meleg? A melegség identitáskategória, ami természetesen vágyakból származik, de korántsem olyan egzaktul leírható, mint a természettudósok szeretnék (s így az okok sem olyan jól meghatározhatók): legalábbis ezt mondja sok társadalomtudós, és ez is egy szakmai vita a melegség kapcsán. A melegek számára az okok annyira nem is fontosak, mert számukra elfogadott vágyaik nem megváltoztatható tényként jelentenek, ami identitássá vált. Hogy pontosan mi is az oka életük e tényének, az másodlagos kérdés.

3. *Előfordul, hogy a melegek fel sem ismerik vagy maguk előtt is tagadják melegségüket.*

Igaz

Háttér: Ezt nevezi a pszichológia látens homoszexualitásnak. Előfordul, hogy a látens homoszexuális erősen homofób.

4. *Jobb, ha meleg tanárok nem vállalják melegségüket.*

Hamis

Háttér: Számos kiváló nyíltan meleg tanár dolgozik az oktatásban. Csak akkor gondolhatjuk rossz példának felvállalásukat, ha a melegséget rossznak, illetve példa útján elsajátíthatónak gondoljuk. Ha nem így gondoljuk, akkor viszont azt tarthatjuk igaznak, hogy éppen azzal tudnak hitelesek lenni, ha felvállalják a melegségüket, s az identitás felvállalásának pozitív példáját mutatják mind a meleg, mind a heteró tanulóknak.

5. *A meleg szülők által nevelt gyermekek nagyobb arányban lesznek homoszexuálisok, mint a heteroszexuális szülők által nevelt gyerekek.*

Hamis

Háttér: Egyre több kutatás van a meleg családokban nevelkedett gyermekekre vonatkozóan, amelyek ezt a tévhitet nem erősítik meg. Nem tudjuk még pontosan, hogy mennyiben mások a meleg családok, mint a hagyományos családmódel (ami más téren is egyre inkább átértékelődik, új formák jelennek meg), illetve mennyiben lesznek „mások” az ilyen családokban felnövő gyerekek, de a szülők szexuális orientációja nem „adódik át” a neveléssel, mint ahogy a melegek többségét is heteroszexuális szülők nevelték, mégis melegek lettek. A legújabb kutatások egyébként azt mutatják: úgy tűnik, jó hatással van a gyerekekre, hogy a meleg szülők különösen tudatos, felkészült gyermekvállalók, valamint az is, hogy általában nyitottabbak, a nemi szerepekhez kevésbé ragaszkodnak, a társadalmi szerepvállalásban aktívak.

6. *Sokan csak divatból lesznek melegek.*

Hamis

Háttér: A melegek, leszbikusok és biszexuálisok úgy érzik, nem ők választották szexuális érdeklődésüket. Ha egy nő nem vonzódik a nőkhöz, egy férfi a férfiakkhoz, akkor nem élvezzi velük a szexet, akármi legyen is a divat. Ráadásul csupán divatból egy még mindig megkülönböztetett kisebbség tagjának lenni hosszú távon biztosan nem „kifizetődő”.

Legfeljebb arról lehet szó, hogy különösen a fiatalok „divatból”, „kíváncsiságból” kipróbálnak bizonyos szexuális magatartásformákat, vagy úgy tesznek, mintha melegek lennének, mert ez érdekessé teszi őket, de biztosan nem az identitás tartós felvállalásáról van szó akkor, ha nincsenek valódi vágyak a „mutatott vagy alkalmilag kipróbált melegség” mögött.

7. A melegek provokálják a heteroszexuálisokat, amikor kinyilvánítják szexuális orientációjukat.

Hamis

Háttér: Gyakran lehet hallani, hogy a melegek „reklámozzák” szexuális irányultságukat, ami magánügy, a heteroszexuálisok sem beszélnek róla, nem emelik ki. A heteroszexuálisok számára azonban beállítottságuk nem jelent problémát, hiszen emiatt nem szólják meg vagy közösjük ki őket. Melegnek esetében azonban erősen más a helyzet, mert nekik meg kell küzdeniük azért, hogy a heteroszexuálisokkal azonos jogaik legyenek. Tehát ha egy meleg nem a rejtőzködés útját kívánja választani – mert nem akarja magát heterónak hazudni vagy mert szóvá szeretné tenni az őt ért esetleges megkülönböztést –, akkor szükségszerűen beszélnie kell a témáról.

8. A buzi kifejezés gyakori használata a szlengben nem sértő a melegre nézve, és nem érdemes pedagógiailag sem így kezelni.

Hamis

Háttér: Bár valóban gyakran lehet hallani a buzit olyan jelentésben, amely nem közvetlenül vonatkozik a melegre, mégis fontos kiemelni, hogy tény: ezt a kifejezést határozottan negatív és durva konnotációval használják ezekben az esetekben is. Vagyis egy kisebbség megnevezéséből szitokszó lesz. Amit egy kisebbségre használnak, azt használják valami negatív jelzésére a nyelvhasználatban. Ez pedig igenis sértő, ha ebben az egyes melegek érzékenysége más és más is, és még akkor is, ha maguk a melegek is használják néha saját köreikben a sértő kifejezést magukra.

9. A meleg fiatalok között a kutatások szerint nagyobb az öngyilkosságok aránya.

Igaz

Háttér: Igen, ez az aggasztó adat különösen a pedagógusok számára fontos jelzés, hogy mennyire kell foglalkozni a legtöbbször rejtőzködni kényszerülő meleg fiatalok mentálhigiénéjével, pszichés jólétével és egészségével.

10. A meglefelvonulásokon sok heteroszexuális ember is részt vesz Nyugaton, Keleten egyaránt.

Igaz

Háttér: Itt érdemes kitérni a meglefelvonulás eredetére, hagyományára. Az 1969. június 27-én a New York-i Christopher Streeten lévő Stonewall melegbárban tartott megalázó rendőrségi razziat követő lázadás emlékére a világ számos városában – 1997 óta Budapesten is – minden nyáron megemlékezést rendeznek. Az évek során az esemény általában többnapos kulturális és politikai fesztivállá nőtte ki magát, melynek a karneválszerű vagy máshol inkább emberjogi tüntetés jellegű felvonulás az egyik eleme, és egyben a melegbüszkeség legfeltűnőbb kifejezése. Ez a melegek, transzneműek (és szolidáris heterók) napja, amikor az egykori lázadás emlékére ismét az utcára vonulnak, hogy megmutassák, jelen vannak a társadalomban, és nem lehajtott fejjel, hanem méltósággal, vidáman és pozitív önérzettel élnek.

12.30–13.15 Szituációs gyakorlatok

Cél: Saját élményen keresztüli tudatosítása annak, hogy a melegség sokféle módon jelen lehet az iskolában

Időtartam: 45 perc

Módszer: kis csoportos helyzetgyakorlatok, szerepjáték, vita

Eszközök: instrukciós kártyák, székek, tábla, iskolai berendezés

A gyakorlat menete: Négy alapszituációt adunk meg négy kis csoportnak. A csoportok rövid jeleneteket terveznek (10 perc) egy lehetséges jó megoldással, majd előadják azokat (3 perc) a nagy csoport számára. Vigyék el egy lehetséges tanári megoldásmód felé. Az összes eljátszása után megbeszéljük (15 perc) a látottakat: eltéréseket, hasonlóságokat, mennyire volt tipikus a helyzet, milyen módokon lehet reagálni, mi volna a kívánatos megoldás.

1. **Buzizás az osztályban:** A tanár az osztályterembe lépve meghallja, hogy hangos buzizás folyik a teremben. Az egyik fiút kipécézte néhány társa, és felváltva beszélőgatnak neki. Ön mit tenne?
2. **Kiközösítés:** Az egyik diák rosszkedvű, és a tanára kérdésére elárulja, hogy szorong, mert csúfolják és fenyegetik a melegsége miatt. Nem mer elmenni az osztálykirándulásra. Ön mit tenne?

3. Az igazgató új munkaerőt készül alkalmazni. Az egyik esélyes egy nyíltan meleg tanár. Felvegye-e? Ön mit tenné?
4. Egy nyíltan meleg diák korrepetálja egy évvel fiatalabb társát. Egyik tanára ezt megtudja, és az osztályfőnökéhez fordul. Felszólítja, hogy hívja fel a meleg fiú mamáját, hogy tiltsa meg a találkozásukat, mert a meleg fiú veszélyezteti a fiatalabb diákokat. Ön mit tenné?

13.15–14.00 Ebédszünet

3. blokk: 14.00–15.30 MELEGSÉG ÉS MEGISMERÉS

14.00–14.10 Energetizáló: „Pont két ember áll”

Cél: energetizálás, egymásra figyelésre hangolódás

Időtartam: 10 perc

Módszer: csoportos koncentrációs gyakorlat

Eszközök: a csoport létszámának megfelelő számú szék

A gyakorlat menete: Alakítsuk úgy a székeket, hogy körben ülve mindenki jól lássa a többieket. Kérjünk meg két főt, például a tréner társunkat (ha van), hogy álljunk fel. Kérjünk meg a csapatot, hogy beszéd nélkül végezzék a gyakorlatot! Mindig két embernek kell állnia, ez a feladat. Az éppen állók saját belátásuk szerint – egymástól függetlenül vagy esetleg egyszerre – leülnek. Az egy vagy két leült a csoportnak rögtön pótolni kell, de csak pont két ember állhat mindig. Ha a kellenél többen akarnak felállni, akkor a „többletnek” vissza kell ülnie.

14.10–15.15 Az MM-program bemutatása

14.10–14.25 A képzők személyes „meleg” élettörténetének bemutatása 5-5 percben.

14.25–14.45 „Első szerelem”-gyakorlat

Cél: érzékenyítés egy meleg fiatal élethelyzetére

Időtartam: 20 perc

Módszer: empaticizáló szerepjáték, csoportos feladat

Eszközök: nyomtatott kérdések, papír, toll

Részletes program

A gyakorlat menete: Véletlenszerű kiválasztással két, egyenlő létszámú csapatot alkotunk a jelenlévőkből. Az egyik a heteroszexuális csoport lesz, a másik a meleg. Képzeljék el a résztvevők, hogy most 18 évesek, még otthon élnek, és szerelmesek Gabiba.

A két csoportot láthatóan két külön oldalra kell ültetni a teremben. 16 kérdést fogunk nekik felolvasni, amelyre egyenként magukban (fel is jegyezhetik a válaszokat) válaszolniuk kell. Ha a válasz „igen”, egy pontot számoljon magának minden válaszoló. Ha „nem” vagy „nem tudom” a válasza akkor nem számol magának pontot.

Olvassuk föl a kérdéseket!

- › A végén kérjük meg a résztvevőket, hogy adják össze a pontjaikat (maximum 16)!
- › Állítsunk fel mindenkit, és kérjük meg, hogy ne beszéljen senki addig, amíg mindenki le nem ült. A tréner lassan elkezd visszafelé számolni: „Először azok üljenek le, akiknek 16 igen válaszuk volt.” Utána a 15 igenesek és így tovább egyesével, amíg az utolsó ember is helyet nem foglal.
- › Kérjük meg a résztvevőket, hogy osszák meg a feladat során tapasztaltakat.
- › Buzdítsuk őket, hogy fogalmazzák meg azokat érzéseket, amelyeket a kérdések megválaszolása közben éreztek.
- › Hívjuk fel a figyelmet arra, hogy ezek az állítások teljesen egyszerű emberi alapszükségletekre vonatkoznak.

Szemponatok a moderátorok számára

Figyelni kell arra, hogy a két csapat látványosan elkülönüljön (jobb oldal, bal oldal pl.), mert amikor a végén a kérdésekre adott pozitív válaszokat összegezzük, nagyon fontos hatáselem a vizuális különbség.

A visszaszámlálás legyen lassú, hogy az érzelmi feszültség kialakulhasson.

Kérdések:

1. Tudsz beszélgetni szüleiddel vagy más rokonoddal a Gabival való kapcsolatodról?
2. Meghívhatod Gabit az otthonotokba mint a párodat?
3. A szüleid szeretettel fogadnák Gabit, függetlenül a nemétől?
4. Azok, akik tudnak a kapcsolatotokról, felkérnének-e téged bábiszitternek?

5. Szerinted a barátaid elfogadnák az új kapcsolatodat?
6. Magaddal viheted-e a párodat egy iskolai partira?
7. Elmesélheted barátainak, hogy mit csináltál a hétvégén – és kivel?
8. Beszélgetnél a szerelmi életeredről egy közeli baráttal a vonaton?
9. Járhatsz kézenfogva Gabival az iskola udvarán?
10. Iskolai órákon szóba kerülnek-e a tiétekhez hasonló kapcsolatok?
11. Ha baráti társaságban vagy, megteheted-e, hogy megcsókolod/megsimogatod Gabit?
12. Könnyen találtok hozzátok hasonló párokat, ha társas programokra vágytok?
13. Biztos lehetsz abban, hogy senki sem fog bántani (se lelkiileg, se testileg) a kapcsolatod miatt?
14. Gyakran látod a tévében és a filmekben a tiétekhez hasonló szerelmi jeleneteket mutatnak?
15. Tanáraid, edzőid vagy szüleid barátai közül ismersz-e veled azonos szexuális beállítottságút?
16. Van törvényes lehetőségek összeházasodni?

Forrás: Affirming Diversity: An Educational Resource on Gay, Lesbian and Bisexual Orientations by Sally Liggins, Annemarie Willie, Shaun Hawthorne & Leigh Rampton. Auckland Education Unit, New Zealand Family Planning Association, New Zealand, 1994, pp 29–30.

14.45–15.15 Szabadon felmerülő, LGBT-tematikával kapcsolatos kérdések és válaszok

15.15–15.30 Az iskolai órák tapasztalatainak ismertetése, megbeszélése

15.30–15.45 Szünet

4. blokk: 15.45–17.15 LEHETSÉGES LGBT-TEMATIKA A HELYI NEVELÉSBEN

- Cél:
- jó gyakorlatok bemutatása
 - feltérképezni azokat az iskolai vagy iskolán kívüli nevelési/oktatási helyzeteket és terepeket, ahol az LGBT-tematika megjelenhet
 - néhány konkrét ötlet generálása és elindítása

Időtartam: 90 perc

Módszer: frontális előadás, filmnézés, kis csoportos brainstorming, vita

Részletes program

Eszközök: Stand up! kisfilm (youtube), papír, flipchart, filmek
A gyakorlat menete: Civil Kurázi program és az Élő Könyvtár tapasztalatainak megosztása (20 perc)

Videónk a könyvtárról: <https://www.youtube.com/watch?v=BkaF9eGDICA>
Stand up! kisfilm megnézése (10 perc) (<http://www.youtube.com/watch?v=y-URzBcsmlo>), majd megbeszélése (15 perc) a következő kérdések mentén:

- › Elképzelhető-e hasonló szituáció a résztvevők iskolájában?
- › Mi kell ahhoz (iskolai atmoszféra, pedagógiai program, tanárok, tanulók, társadalmi, politikai közeg stb.), hogy ez megtörténhessen?
- › Mit jelent a civil kurázi ez esetben?
- › Milyen csoportnak, milyen foglalkozás keretében vetítené le ezt a kisfilmet?
- › Hogyan dolgozná föl?

A melegtematika lehetséges megjelenése a helyi oktatási, nevelési terekben, közegben

Kis csoportokban ötletgyűjtés, segédanyaggal a kézben (15 perc)

Nagy csoportban az ötletek bemutatása, megvitatása (30 perc)

Handout: A melegség (eltérő szexuális orientáció és nemi identitás) megjelenése a különböző nevelési terepeken

- › Az iskolában is megjelenő populáris kultúrában, médiában, újságokban, könyvekben stb.
- › Tananyagban (pl. irodalom, biológia, etika, társadalomismeret) témaként: a tanár előhozza (negatív, pozitív példák)
- › Megjelenítve az iskola pedagógiájában (áttételesen és direkt: pedagógiai programban, demokráciára nevelésben, házirendben, foglalkozásokban stb.)
- › Kampányok a homofóbia és bullying ellen (emberi jogi világnap, AIDS-világnap stb.)
- › Tanártovábbképzés, diákvezetők képzésében, tolerancianapokon, diáknapon
- › Szülői értekezleten, szülők számára ajánlott képzésekben
- › Meleg–heteró-szövetség (külföldi példa: Gay Straight Alliance)

Egyéb nevelési terepeken:

- › Ifjúsági klub, művelődési ház, mozi, kiállítóterem programjaként

17.15–17.45 Zárás, értékelés

Mit viszel magaddal?

- Cél:** a tapasztalatok összegzése, a képzés értékelése
- Időtartam:** 20 perc szóban, 10 perc írásban
- Módszer:** egyéni szóbeli és írásos értékelés
- Eszközök:** értékelő kérdőív
- A gyakorlat menete:** Megkérjük a résztvevőket, foglalják össze, mit tanultak a képzés folyamán. Milyen új ismeretekre tettek szert, milyen további tanulni-valójuk lehet, illetve milyen jövőbeli tevékenységre motiválja őket ez a képzés? Zárásként írásban kitöltik az értékelő kérdőíveket.

Ajánlott irodalom:

- › Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata
- › Európai Emberi Jogi Egyezmény, 2010
- › PROGRESS: LMBT érzékenyítő képzés
- › Egyenlő bánásmódról szóló törvény, 2003
- › PROGRESS: Iskola és demokrácia
- › LMBT emberek társadalmi kirekesztettsége tanulmány (Takács–Mocsonaki–P.Tóth, 2007)
- › http://oszkdk.oszk.hu/storage/00/00/51/46/dd/1/emberi_es_gyermekjog_v2.pdf
- › http://oszkdk.oszk.hu/storage/00/00/51/47/dd/1/tarsadalmi_sokfelesseg_v2.pdf

Javasolt videók:

- › Melegség és megismerésről: <https://www.youtube.com/watch?v=WtEkB57ynzE>
- › Élő Könyvtár: <https://www.youtube.com/watch?v=BkaF9eGDICA>
- › Interjú meleg középiskolásokkal: <https://www.youtube.com/watch?v=gkOhTKgZN58>
- › Egymásra lépni tilos!: <https://www.youtube.com/watch?v=6euFT8wj5-I>
- › Boxer: <https://www.youtube.com/watch?v=BOZYNxFFjBc>
- › „Két apám van” dal: <http://www.youtube.com/watch?v=-dFYot0qHGw>
- › Fuck you – Lily Allen magyarul: <http://www.youtube.com/watch?v=2Uuxel9D-1A>
- › Stand up: <http://www.youtube.com/watch?v=y-URzBcsml0>
- › Jobb lesz, ha felnősz...: <http://www.youtube.com/watch?v=oO8w154RZXk>
- › A meleg házasság védelmében: <http://www.youtube.com/watch?v=b-awVQkTeVE>
- › Meleg szemmel: Jobb lesz!: <http://youtu.be/Fd6DGxmGV1k>

Honlapok:

- › Hättér.hu
- › Labrisz.hu/mm
- › Melegvagyok.hu/mm
- › Transvanilla.hu
- › Temittennel.hu
- ›

Részvevői értékelés

Ez az értékelés azt a célt szolgálja, hogy visszajelzést kapjunk a képzéssel kapcsolatban.

Ezért arra kérünk, hogy az értékelő lapot figyelmesen és őszintén töltsd ki!

Az állításoknál azt jelöld, mennyire értesz egyet:

1: egyáltalán nem értek egyet, **7:** teljes mértékben egyetértek

Köszönjük, hogy válaszaiddal segíted a munkánkat!

A csoportmunka nem okozott nekem problémát	1	2	3	4	5	6	7
Jól tudtam követni a képzők instrukcióit	1	2	3	4	5	6	7
Őszintén el tudtam mondani a véleményemet	1	2	3	4	5	6	7
Hasznos információkat kaptam a képzés során	1	2	3	4	5	6	7
Sok új dolgot tanultam	1	2	3	4	5	6	7
A képzők jól kezelték a csoportdinamikát	1	2	3	4	5	6	7
Meg voltam elégedve a képzési körülményekkel	1	2	3	4	5	6	7

Hiányoltam, többet szerettem volna vele foglalkozni:

.....
.....

Különösen fontosnak tartom, mert hasznosítani tudom majd:

.....
.....

Egyéb megjegyzés, észrevétel, javaslat

.....
.....

Köszönjük a részvételeket!

TARTALOM

BEVEZETŐ	5
A KÉPZÉS CÉLJA ÉS MÓDSZEREI	7
ISMERETEK, TUDÁS, MEGÉRTÉS	7
ATTITÚDOK, ÉRTÉKEK	7
KÉPESSÉGEK, KÉSZSÉGEK	8
A KÉPZÉS RÖVID, VÁZLATOS LEÍRÁSA	9
RÉSZLETES PROGRAM	11
1. BLOKK 10.00–11.30 EMBERI JOGOK	11
2. BLOKK: 11.45–13.15 SZEXUÁLIS KISEBBSÉGEK AZ ISKOLÁBAN	18
3. BLOKK: 14.00–15.30 MELEGSÉG ÉS MEGISMERÉS	25
4. BLOKK: 15.45–17.15 LEHETSÉGES LMBT-TEMATIKA A HELYI NEVELÉSBEN	27
AJÁNLOTT IRODALOM	29
JAVASOLT VIDEÓK	29
HONLAPOK	29
RÉSZTVEVŐI ÉRTÉKELÉS	30